

РЕЦЕНЗІЯ

щодо дисертації Августинович Ярослави Ігорівни на тему «Медико-соціальне обґрунтування удосконаленої моделі центру медичної допомоги» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22-Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (спеціалізація: Соціальна медицина)

Актуальність теми. Тема дисертаційного дослідження надзвичайно актуальна. Акценти на розвиток первинної медичної допомоги як фундаменту всього комплексу медичної допомоги зроблені майже 50 років тому і затверджені Алма-Атинською конференцією. Світовий досвід доводить ефективність організації первинної медичної допомоги на засадах загальної лікарської практики, яка забезпечує доступність і якість медичних послуг при раціональному використанні фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

В Україні сформувалась мережа закладів первинної медичної допомоги якими стали центри первинної медичної допомоги та амбулаторії загальної практики/сімейної медицини. Розроблені і затверджені відповідні нормативно-правові документи, які регулюють їх діяльність. Ведеться і постійно удосконалюється підготовка лікарів загальної практики/сімейних лікарів. Науковцями і практиками були розроблені і обґрунтовані моделі закладів. Однак існуюча ситуація як то: соціально-економічні негаразди, несприятлива екологічна ситуація, постаріння населення, накопичення поліморбідної патології, нові виклики (епідемія «Ковід», повномасштабна війна російської федерації проти України) та інше потребує постійного удосконалення та оптимізації діючих структур первинної медичної допомоги. Саме тому дисертаційна робота Августинович Я.І. буде сприяти вирішенню проблемних питань надання медичної допомоги на первинному рівні та відповідно поліпшенню здоров'я населення.

Враховуючи актуальність дисертантом було визначено мету завдання та методи дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації, висновків і рекомендацій, сформульованих в роботі, їх достовірність.

При виконанні дисертаційної роботи був задіяний значний обсяг інформації, що потребувало як базових так і додаткових знань і зусиль для їх опрацювання.

Свідченням цього стала розроблена автором дисертаційного дослідження програма з чітким поетапним розподілом. Логічна послідовність її етапів та

забезпечення кожного з них достатнім обсягом матеріалу забезпечила якість дослідження та його результатів.

Дисертантка Августинович Я.І. дослідження провела особисто, що підтверджується використання комплексного системного підходу, етапність виконання поставлених завдань, обґрунтованість застосування сучасних методів дослідження, статистичною достовірністю отриманих результатів. Висновки базуються на достатньому обсязі фактичних даних.

Методичний апарат дослідження включав самостійно або в комбінації методи, які застосовуються в соціальній медицині.

Автором самостійно здійснено аналітичний огляд 182 літературних джерел, в тому числі 31 – зарубіжних авторів.

Проблемні питання надання первинної медичної допомоги були винесені в окремий розділ. Це допомагало автору послідовними розділами пропонувати їх вирішення.

Були вивчені особливості захворюваності дорослого населення з врахуванням віку на різних адміністративних територіях Київської області. Це ж стосувалось і дитячого населення.

Необхідним компонентом досліджень дисертант вважав і провів соціологічне дослідження серед населення, сімейних лікарів та медичних сестер загальної практики сімейної медицини. Вивчались питання якості, доступності медичних послуг, задоволеності як населення так і лікарів наявною системою сімейної медицини.

Для вивчення динаміки медико-статистичних показників, що характеризують основні патологічні стани використовувались матеріали офіційної статистичної звітності.

Узагальнені результати проведеного наукового дослідження на заключному етапі дозволили розробити, обґрунтувати і розпочати впровадження удосконаленої моделі організації роботи центру медико-санітарної допомоги для обслуговування населення об'єднаних територіальних громад.

Ефективність запропонованих підходів і оптимізованої моделі визначалась експертами з використанням спеціально розробленої карти експертної оцінки. Оцінка відповідей експертів проводилась за бальною шкалою з послідовною обробкою за існуючою методикою.

Таким чином, в дослідженні автором одержані репрезентативні результати, які покладені в основу удосконалення організації роботи Центру первинної медико-санітарної допомоги для обслуговування населення об'єднаних територіальних громад.

Зазначений підхід обумовив обґрунтовані положення наукової новизни розроблені особисто дисертантом:

- виявлені сучасні особливості динаміки захворюваності та поширеності хвороб на регіональному рівні;
- проведено систематизацію проблемних питань створення Центру ПМСД в умовах децентралізації;
- обґрунтовані механізми взаємодії Центру ПМСД з іншими надавачами медичних послуг;
- науково обґрунтована потреба в наданні первинної медичної допомоги пацієнту протягом усього його життя;
- науково обґрунтована удосконалена модель Центру первинної медичної допомоги в умовах децентралізації та доведено її ефективність.

Удосконалено:

- розподіл адміністративних функцій управління структурними підрозділами об'єднаних територіальних громад для досягнення ефективності надання первинної медичної допомоги;
- заходи щодо формування здорового способу життя з використанням сучасних інформаційних технологій.

Набули подальшого розвитку науково-методичні підходи по забезпеченню міжтериторіальної інтеграції по підвищенню ефективності профілактичних заходів по упередженню захворювань та збереження здоров'я.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в доповненні теорії соціальної медицини в частині вчення про здоров'я населення та управління охороною здоров'я, зокрема удосконаленні організація роботи Центру первинної медико-санітарної допомоги для обслуговування населення об'єднаних територіальних громад.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати стали підставою для:

- впровадження в роботу Центру первинної медико-санітарної допомоги в умовах об'єднаних територіальних громад Обухівського, Фастівського та Білоцерківського районів.

- підвищення якості і доступності медичної допомоги на первинному рівні;

- навчання медичного персоналу ПМД з питань удосконалення організації роботи.

Повнота представлення результатів у друкованих працях.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлені в публікаціях та розкривають основний зміст дисертації. Всього наукових праць 12, в тому числі 3 статтях, опублікованих у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 3 публікації в інших виданнях.

Провідний внесок за обсягом у матеріалах публікацій належить дисертантці. Августинович Я.І. брала безпосередню участь в статистичній обробці і аналізі одержаних результатів.

В роботі наведений повний список публікацій.

Характеристика розділів, оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому.

Дисертація є завершеною науковою роботою з типовою класичною структурою, яка узгоджується з вимогами МОН України. Складається зі вступу, аналітичного огляду наукової літератури стосовно теми дисертації, 5 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій. Ілюстровано 24 рисунками, 10 таблицями та 3 формулами, містить 3 додатки. Бібліографія включає 182 джерела, в тому числі 31 зарубіжний автор.

Вступ містить стисло подану актуальність теми, чітко сформульовану мету з адекватними до неї завданнями, об'єкт, предмет, використані методи дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, представлений особистий внесок при реалізації дисертаційної роботи, уточнений її обсяг, структура, наведені дані щодо оприлюднення отриманих даних: публікації, перелік наукових форумів, на яких доповідались окремі фрагменти дисертаційного дослідження.

Перший розділ «Проблемні питання первинної медичної допомоги населенню України на сучасному етапі децентралізації» присвячений розкриттю питань актуальності надання населенню первинної медичної допомоги. Автором проаналізовані наукові джерела та нормативно-правові

допомоги. Автором проаналізовані наукові джерела та нормативно-правові документи стосовно досліджуваної проблеми. Вдалось з'ясувати, що результатами реформування галузі охорони здоров'я в Україні стали суттєві позитивні зрушення в організації надання первинної медичної допомоги на засадах загальної практики – сімейної медицини. Однак, за результатами аналізу не дивлячись на явний прогрес у запровадженні в дію основоположних принципів сімейної медицини, подальший її розвиток потребує кадрової, фінансової і законодавчої підтримки. Вагомо те, що дисертантом проаналізовані сучасні умови впровадженні сімейної медицини при створенні об'єднаних територіальних громад, що потребує обов'язкового врахування при формуванні взаємодії ОТГ і ПМД в процесі створення регіональної моделі охорони здоров'я.

Проведений аналіз нормативно-правових документів щодо розвитку сімейної медицини в Україні на всіх етапах її становлення дав поштовх до самокритичної оцінки її стану і усунення організаційних недоліків.

Децентралізація та урядові програми розвитку суспільства дають нові можливості закладам охорони здоров'я в першу чергу первинної медичної допомоги. Створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) сприяє вирішенню ключових завдань по формуванню умов якісних доступних послуг, в тому числі і медичних. Однак для цього необхідна адаптація існуючих моделей до нових регіональних умов, які досить різні в різних регіонах.

Відомо, що ефективність системи охорони здоров'я в цілому досягається композицією медико-соціальної та економічної ефективності регіональних рівнів.

Нові принципи надання ПМД вимагають відпрацювання моделей її організації, в першу чергу на окремих територіях. Створення моделей із доведеною дієдатністю сприятиме становленню загальної національної системи. Тому в умовах регіону при створенні ОТГ перед органами охорони здоров'я та владними структурами постають питання забезпечення доступності, якості та ефективності ПМД з її орієнтацією на профілактику, а не лікування.

Базуючись саме на зазначених принципах, автор дисертаційного дослідження і обґрунтовує удосконалену модель Центру первинної медичної допомоги.

Розділ другий «Програма, матеріали та методи дослідження» містить об'єктивні переконливі дані, за якими можна стверджувати про достовірність висновків, положень та рекомендацій, що стали результатом узагальнення

дослідження на всіх етапах. В наведеній програмі, яка складається з п'яти етапів, деталізуються засоби їх реалізації з конкретизацією виду, обсягу клініко-статистичного матеріалу та застосованих методів дослідження. Їх перелік підтверджує сучасний підхід та здатність забезпечення вирішення поставлених завдань.

✓ Даний розділ справляє позитивне враження. Чітко представлений методичний апарат дослідження, його етапність дали змогу дисертанту досягти поставленої мети- обґрунтування та розробка удосконаленої моделі організації роботи Центру первинної медичної допомоги для обслуговування населення об'єднаних територіальних громад з доведеною ефективністю.

✓ Третій розділ «Особливості захворюваності населення з урахуванням віку та адміністративних територій (Україна, Київська область, Васильківського району) став базовим етапом дослідження наукового пошуку. Виділено три підрозділи, в яких детально проаналізовані рівні та структура захворюваності і поширеності хвороб серед дорослих і дітей. Виявлена динаміка окремих класів і хвороб. Однак говорити про тенденції за період лише 2014-2017 роки проблематично. Бажано було взяти динаміку за 8-10 років.

Висновки до розділу досить громіздкі і не всі є підставою для змін і необхідності удосконалення моделі.

? ✓ В четвертому розділі «Результати соціологічного дослідження щодо удосконалення організації та якості надання ПМСД населення на місцевому рівні дисертантом приводяться дані соціологічного дослідження серед пацієнтів та медичних працівників, які працюють та мешкають у сільській та міській місцевості чотирьох ОТГ Київської області та їх аналіз.

Досить цікавим і корисним є розподіл показників факторів, що впливають на задоволеність за параметрами: кваліфікаційний, організаційний та інформаційний. Це дозволило більш глибоко проаналізувати ситуацію, виявити недоліки в організації первинної медичної допомоги населенню і запропонувати шляхи їх усунення за рахунок удосконалення моделі надання ПМД.

Важливим було проведення соціологічного дослідження серед середнього медичного персоналу. У єдиному контексті з отриманими даними при аналізі відповідей лікарів і населення, вони допомогли визначитись щодо підходів та принципів при прийнятті рішень, спрямованих на удосконалення моделі надання ПМД в умовах децентралізації.

Висновки по даному розділу об'єктивні і достовірні. Однак вони надмірно деталізовані. Доцільно окремі об'єднати.

Завершальним етапом дисертаційного дослідження Августинів Я.І. став п'ятий розділ **«Медико-соціальне обґрунтування удосконаленої моделі організації роботи центру первинної медико-санітарної допомоги для обслуговування населення об'єднаних територіальних громад».**

За змістом даний розділ справляє позитивне враження. Він ретельно обґрунтований, акумулює в собі результати попередніх етапів дослідження.

Автор ще раз підкреслює, що первинна медична допомога завжди вважалась визначальною в системі охорони здоров'я. В останні роки вона стає провідною і в Україні, як в більшості країн світу. Враховуючи позитивний міжнародний досвід, наша країна за роки реформування медичної галузі зосередила свої зусилля на забезпеченні пріоритетного функціонуванні ПМД на засадах загальної практики/сімейної медицини.

Однак зміни, які відбуваються в усіх сферах суспільства потребують постійного удосконалення організації медичної допомоги і в першу чергу первинної.

Наукове обґрунтування удосконаленої моделі організації надання первинної медичної допомоги базувалось на ряді методичних принципів: дотримання європейських стандартів ВООЗ щодо доступності, рівності, справедливості в отриманні медичної допомоги для всіх громадян України, пріоритетності превентивного комплексного підходу, широке впровадження в практику сучасних медико-організаційних і медико-профілактичних технологій та інше.

До складу запропонованої автором удосконаленої моделі входять класичні елементи: суб'єкт і об'єкт з чіткою взаємодією. Слід було б підсилити модель блоком наукового регулювання.

Стратегічною метою удосконаленої моделі стало удосконалення всіх видів профілактики, своєчасна діагностика та комплексне лікування відповідно до сучасних досягнень сформованих в протоколах і стандартах.

Тактичним завданням реалізації удосконаленої моделі стало її впровадження за рахунок функціонально-організаційного удосконалення взаємозв'язків між надавачами медичних послуг та раціонального використання наявних ресурсів.

Абсолютно новим елементом моделі є тісна співпраця з керівництвом об'єднаних територіальних громад, активного їх залучення до організаційних та структурних перетворень медичної служби з точки зору науково обгрунтованого її удосконалення та розвитку.

В складі моделі є достатня кількість іноваційних елементів, а існуючі набули нового якісного змісту.

Обгрунтована і розроблена дисертантом удосконалена модель центру медичної допомоги позитивно оцінена кваліфікованими експертами, особливо за критеріями взаємодії між різними її елементами.

Це дає підставу рекомендувати дану модель до використання при плануванні подальшого реформування системи охорони здоров'я в Україні, особливо первинної медичної допомоги.

Висновки, представленого дисертаційного дослідження, чіткі, змістовні, підтверджені конкретними даними і відповідають поставленим завданням.

Робота привертає увагу логічністю, чіткою аргументованістю викладеного матеріалу, достатньо ілюстрована, що свідчить про глибоке знання дисертантом даної проблеми.

Робота оформлена відповідно до вимог МОН України і відповідає паспорту спеціальності: 14.02.03-соціальна медицина. Дисертаційна робота написана бездоганною українською мовою і заслуговує високої оцінки за своєю актуальністю, обгрунтованістю наукових положень та практичною значимістю, об'єктивними висновками та результатами впровадження окремих складових моделі запропонованих автором.

При знайомстві з текстом дисертації виникло декілька питань, які носять більше дискусійний чи уточнюючий характер і не зменшують вагомість роботи, а дозволяють розширити уявлення про окремі її складові.

Питання:

1. Чи достатня існуюча нормативно-правова база для повного і більш широкого впровадження запропонованої Вами моделі в практику?
2. Які перешкоди трапляються на шляху спілкування керівництва Центру і керівництва ОТГ?

Відповідність дисертації вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від

06.03.2019 № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим МОН України від 12.01.2017 № 40.

Результатами виконаного наукового дослідження Августинович Ярослави Ігорівни та тему «Медико соціальне обґрунтування моделі центру медичної допомоги» за спеціальністю 14.02.03-Соціальна медицина, вирішують важливе наукове і практичне завдання щодо удосконалення первинної медичної допомоги, що сприятиме поліпшенню її доступності і якості.

Дисертація аспірантки Августинович Ярослави Ігорівни «Медико-соціальне обґрунтування удосконаленої моделі центру медичної допомоги» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22-Охорона здоров'я за спеціальністю 222-Медицина (спеціалізація «Соціальна медицина») повністю відповідає вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 № 167 та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 та може бути представлена до розгляду на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Рецензент:
професор кафедри управління
охороною здоров'я та
публічного адміністрування
НУОЗ України імені П. Л. Шупика
д. мед. н. професор

Н. Г. Гойда

